

Weihnachten 2001

Gastcolumn

Columns - 26 december 2001

Genoeg actuele thema's voor een column. Een nieuw verhaal over de mislukte coalitiegesprekken tussen de SPD, de FDP en de Groenen zou hier niet misstaan, vooral niet omdat de SPD nu toch met de PDS in zee gaat. De PDS had in de tussentijd een nieuwe Berlijnse Landesvorsitzenden benoemd; met blik op de toekomst werd de 29-jarige Stefan Liebich in het zadel geholpen. (Wie zei er, dat de PDS een oude-mannetjes-vereniging was?) Dezelfde Liebich moet nu met Klaus Wowereit (SPD) de onverhoopte onderhandelingen voeren voor een rood-rode coalitie.

van Krijn Thijs, Berlijn

Volgens krant en radio *verstehen* de beide linkse partijen zich opperbest. En bepaalde kringen in Berlijn weigeren nog steeds, het woord PDS zonder het toegevoegde die SED-Nachfolgepartei in de mond te nemen.

Een recent-historische kwestie is ook het verblijf van de controversie *Wehrmachtsausstellung* in Berlijn. Standplaats is de Auguststraße in het vroeger Joodse Scheunenviertel. De rondreizende tentoonstelling thematiseert met duidelijke foto's de misdaden van de Wehrmacht tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ze raakt zo een gevoelige snaar in de Duitse herinneringscultuur, waarin graag een tegenstelling tussen de SS (misdadigers) en de Wehrmacht (gewone, zelfs eervolle soldaten) wordt hooggehouden. Sinds jaren wordt er over de tentoonstelling geruzied, waarbij de kloof tussen wetenschappelijk werk en collectieve herinnering maar weer al te duidelijk werd. Extra ophef ontstond, toen bleek dat enkele foto's bij nader inzien geen Wehrmachtssoldaten maar Russen of Hongaren toonden. De tentoonstelling ging tijdelijk dicht en opende na algehele *Überprüfung* weer in Berlijn. De neonazis mochten van de senaat tegen deze schending van de eer van onze dappere Wehrmacht protesteren en wilden het Scheunenviertel inmarscheren. De joodse gemeente kondigde hierop zitacties aan, om de straten van de oude joodse wijk te blokkeren. Het eind van het liedje was, dat de neonazis door de politie omgeleid werden (ze kwamen niet in het Scheunenviertel), maar voor de Joodse synagoge honderden tegendemonstranten opliepen, die slaags raakten met de ME. De beelden van zittende orthodoxe Joden,

traangas, stenen smijtende Autonomen, gepantserde politie en de Berlijnse Synagoge op de achtergrond haalden met gemak CNN. Op dergelijke punten is in Duitsland niets vanzelfsprekend en lijkt de omgang met het verleden een openliggende zenuw. En overigens: de Berlijnse politie is er bij mijn weten nog nooit in geslaagd, een succesvolle deescalatie-politiek te ontwikkelen.

Nog een andere gebeurtenis diende zich aan: de Oost-Duitse schijver Stefan Heym overleed in het afgelopen weekend op 88jarige leeftijd. Heym dreigt nu in hoog tempo tot een nog grotere legende uit te groeien dan hij levend al was. Nog steeds gelezen worden zijn romans, die in de DDR de grens van het getolereerde herhaaldelijk overschreden en onvergeten is zijn optreden op de enige echte volksdemonstratie in *Berlin, Hauptstadt der DDR* op 4 November 1989, vijf dagen voor de val van de muur. Maar vooral legendarisch is de rede ter opening van de Bondsdag in 1994. Tot ieders verbazing was een mukkende Stefan Heym in de verkiezingscampagne als onpartijdige voor de toen nog controversere PDS aangetreden. Nu zat de *unbequeme* nestor van de revolutie in Bonn en was met zijn 81 jaar de oudste volksvertegenwoordiger. En traditioneel wordt de Bondsdag door haar oudste lid geopend met een rede... Meerdere *Abgeordnete* keerden zich af, toen Heym het spreekgestoelte beklom om een in terugblik meer dan indrukwekkend verhaal over de stand van de democratie en de eenwording te houden. De *Berliner Zeitung* riep hem vandaag tot *Prophet aus dem Osten*

Maar bij alle recent-historische kwesties van dergelijk allooi, die Berlijn nog steeds te bieden heeft, moet in deze donkere decemberdagen eigenlijk een ander thema aangesproken worden: Weihnachten. Het Duitse Weihnachten overtreft in alle dimensies dat, wat wij onder Kerstmis verstaan. Werkelijk elk zichzelf respekterend pleintje is van een Weihnachtsmarkt voorzien, waar bij oogverblindend kaarslicht uit alle richtingen Glühwein gedronken wordt. Verder kun je er allerhande winterbenodigdheden krijgen (mutsen, wanten etc) of sierraden, kunst en wereldprodukten. Je moet ervan houden. Wat er voor een Hollander aan het Duitse Weihnachten verder nog interessant is, is de mythologie die erachter zit, en de verhouding tot Sinterklaas. Er zijn hier minder christelijke symbolen aan te treffen, dan misschien verwacht. Maar het blijft vreemd, dat de Kerstman hier Klaus heet of Santa Klaus. De doorsnee burger weet, dat Santa Klaus iets met 6 december te maken heeft; als je hier op 5 december vertelt, dat Sint Nicolaas vanavond in Holland is (en hier en daar in Berlijn) om pakjes te verdelen, denken ze dat je je een dag vergist. En pakjes brengt Klaus, die eruitziet als de Kerstman van Walt Disney en niet als Sinterklaas, pas met Weihnachten. Hij gooit ze wel door de schoorsteen. En een ietwat schimmige Knecht heeft hij ook nog bij zich af en toe, Knecht Ruprecht, maar wat zijn rol in het geheel is, hoef je de mensen in het gedrang in het *Kaufhof* op Alex niet te

vragen. Het lijkt er dus op, alsof de rol van de Coca-Cola Kerstman hier door de Sankt Niklaus van 6 december gespeeld wordt, die toch al niet de afmetingen van onze Sinterklaas had. Het resultaat is een aardige mix, en geen concurrentiestrijd zoals in Nederland. Maar voor ons blijft het geheel uiteindelijk toch inacceptabel, omdat behalve de schimmel en de stoomboot ook de gedichten verwenen zijn...

En daarmee terug naar de studio in Hilversum.

Links:

[Coalitie PDS-SPD](#)

[Wehrmachtsausstellung](#)

[Tagesschau](#)

[Weinachten in Berlin](#)

[Santa Klaus](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2820/weihnachten-2001>